

ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ

Појам – 1) деф. са становишта дужника, 2) деф. са станов. повериоца; 3) сложена деф. – 2 елемента

Особине: 1) формалност, 2) имовинскоправна природа, 3) утеловљеност, 4) преносивост (?)

Формалност

- исправа (писменост)
- прописана садржина (састојци)
- прописан начин, време и место уништења састојака
- санкција повреде – а) серијске хов – никакво дејство, б) појединачне – нису хартије (нпр. признаница о дугу)

Имовинска природа

- имовинско или лично-имовинско право
- разлог постојања хартије – њена вредност
- разлика од других исправа (администр.)

Утеловљеност (инкорпорација)

- појам – право из хартије неодвојиво повезано с папиром, као телесном ствари
- последице – а) постојање права, б) престанак права, в) пренос права, г) остварење права – презентација (поседовање хартије), г) залагање
- одступање – амортизација

Преносивост

- серијске хартије – неограничена преносивост у јавном промету
- појединачне – забрана преноса (закон; воља издаваоца)

Правни извори: 1) ЗОО 1978 – општи извор 2) ЗПД 2011 – акције и заменљиве обвезнице 3) ЗТХВ 2011 – серијске хартије 4) ЗОМ 1946 5) ЗОЧ 1946

Права:

- 1) **на** хартији – губитак на серијским хартијама, дематеријализација, Централни регистар, “безготовински пренос” с рачуна на рачун
- 2) **из** хартије – имовинско право, вредност, врсте права

Функције – 1) **монетарне** – средство: плаћања, кредитирања, обезбеђења, инвестирања 2) **трговинске** – олакшање и убрзање трговине, обезбеђење

Значај

Погодности за повериоца

Погодности за дужника

Врсте

Законско именовање – именоване и неименоване; *Numerus clausus* (?) - не

Одређив. имаоца - на име, по наредби, на доносиоца

Врста пр. из хов – стварноправне, облигационе, с учешћима

Масовност у промету - појединачне и серијске

Веза с основним послом - каузалне и апстрактне

Врста тражбине - новчане и робне

ХОВ на име

Појам

Примери – принудност за серијске хов; меница, чек, коносман, товарни лист

Одређивање – закон или воља издаваоца

Предност – сигурност у промету

Мана – отежана преносивост

Пренос – цесија – а) појам б) упис у хартију и у регистар издаваоца (обавештавање издаваоца)

в) лица г) дејство д) приговори издаваоца као цесуса цесионару

Забрана преноса – битно нормативне хартије (нпр. акције затворених ад)

ХОВ по наредби

Појам

Примери - меница, чек ...

Одређивање – закон или воља издаваоца (клаузула “по наредби”)

Предности – сигурност и једноставност преноса

Пренос – индосирањем – **а)** појам **б)** термин начин (клаузула на полеђини) **в)** учесници **г)** дејство (пренос хартије, па и права) **ђ)** апстрактан посао **е)** искључење дужнику туђих приговора савесном индосатару

Формална легитимација имаоца

Издавачева дужност испитивања – низ индосамената

Искључење испитивања материјалне легитимације – несавесност издаваоца

ХОВ на доносиоца

Појам

Примери - чек, теретница, складишница...

Одређивање – закон или воља издаваоца

Пренос – предајом (апстрактан посао)

Предност – лака преносивост – максимална инкорпорациона и легитимациона моћ

Мана – несигурност у промету

Легитимисање

- презентацијом (доношењем)
- искључење испитивања материјалне легитимац.

Приговори – **1)** објективни **2)** лични (осн. посао) **3)** искључење туђих приговора

Амортизација (?)

ХОВ

Правна природа

а) уговорна терорија

б) теорија једностр. посла. (емисија, креација) – савесност стицаоца

в) упис серијс. хов у рачун

Конвертовање

Појам – промена врсте хартије према начину одређености имаоца

Врсте – конверзија и винкулација

Услови

- допуштено претварања у нову врсту (по прописима и вољи издаваоца – нпр. ректа кл.)
- испитивање формалне легитимације имаоца

Замена

Појам

Случајеви

- 1) оштећење - садржина препознатљива
- 2) статусна промена издаваоца серијских хартија
- 3) сједињавање или дељење
- 4) промена врсте или класе хартије (нпр. акције за обвезнице, редовне за повлашћене акције)

Услов код серијских х. – објава огласа (позива)

Амортизација

Појам

Разлог

Циљ - 1) намирење без ХОВ 2) спречавање незаконитог стицаоца да оствари право

Поступак - предлагач, предмет, противник, ток, исход

Новчане ХОВ - Меница

Појам

Особине – по наредби, облигациона, апстрактна, строго формална, појединачна, новчана, конститутивна

Улога – средство кредитирања, средство плаћања, средство обезбеђења

Правни извори

Међународни

- Женевске конвенције 1930
- Конв. УН о међунар. трасир. и међун. сопств. меници 1988 (Њујорк; нисмо је ратифик.)

Домаћи – ЗОМ 1946

Врсте – трасирана и сопствена; сходна примена

Врсте трасирање – а) редовно т., б) т. по сопственој наредби, в) т. сопствена, г) т. сопств. по сопств. наредби

Остале поделе

Према предузетим радњама – акцептирана и неакцептир., авалирана и неавал., протестована и непротестов. ...

Попуњеност – пуна и бланко

Начин издавања – за свој и за туђ рачун (комисона)

Менична начела

1) формалности

- појам
- образац или обичан папир
- одступања – а) бланко м., б) претпост. елем., в) овера рукознака

2) инкорпорације

- појам
- одступање – амортизација (само главни д-к)

3) фиксне меничне обавезе

- појам – меродавност садржине м. исправе, а не основног посла
- последица (значај) – немогућност истицања приговора различитости обавезе у основном послу трећем савесном имаоцу
- одступ. – а) несавес. ималац б) регрес. трошк.

4) меничне строгиости

- формалнопр. вид – а) терети повериоцу (презентац., протест) – прејудуцирање б) за дужника – ограниченост приговора, хитност спора
- материјалнопр. вид – апстрактност
- * одступање – приговор другој страни у основном послу и трећем несавесн. имаоцу

5) супсидијерности и солидарности

- појам – 2 одступања од грађанскопр. солидарности: а) супсидијерност б) нема деобе дуга исплатом
- последица – преваљивање м. обавезе

6) самосталности

- појам
- одступање – примена само у случају материјалнопр. неваљаности, а не и формалнопр. (нпр. механички потпис хонората ништи дуг авалисте)

7) непосредности

- појам – фикција
- последица – а) непосредност захтева имаоца б) приговори – само објективни и лични
- одступање – ректа клаузула (и туђи приговори)

САСТОЈЦИ

Врсте – битни, претпостављени и факултативни

Битни састојци

Врсте – 1) општи, 2) лични, 3) географски и 4) временски

1) Општи састојци

- означавање “меница” – а) у слогу, б) језик, в) последица пропуштања – нема менице
- налог – а) “платите” (“платићу”), б) безусловност, в) само на новац, г) само одједном, г) сума – речима и цифром

2) Лични састојци

- својеручан потпис трасанта – а) принудност својеручности - искључење механичког потписа (факсимил, писаћа машина) б) не мора адреса в) сатрасанти: кумулативно - да; алтернативно – не
- означавање трасата – а) име (не потпис) б) фингирани трасат не ништи м. в) не мора адреса г) сатрасати – само кумулативно
- означавање ремитента – а) име (не потпис) б) ефекат доносиоца - меница по сопственој наредби уз бланко индосамент трасанта в) саремитенти – може и алтернативно; ослобођење исплатом било ком р-н-ту

3) Географски састојци – уобичајени географ. назив насељеног места

- место издавања – **а)** значај за међународни промет **б)** меродавно право за – форму менице, пасивну м. способност, рок за регрес **в)** више места – неважност менице
- место плаћања – **а)** дужник у том месту мора да се нађе о доспелости **б)** поверилац у том месту презентира м. **в)** значај у међунар. пром.: валута плаћања, презентација на исплату, протест **г)** више места – неважност менице

4) Временски састојци

- време издавања – **а)** значај – рачунање доспелости, рачунање рока за презентацију на акцепт, решавање сукоба закона у времену (нпр. пасивна м. способност) **б)** неуношење или немогући датум (нпр. 31. април) – неважност м. **в)** антидатирање (ранији датум) и посдатирање (каснији датум) допушено
- време доспелости –
 - * крајњи рок – 1. година од издавања
 - * промена – **а)** трасант да га продужи или скрати презентационом клаузулом **б)** индосант само да га скрати
 - * један од четири начина: **а)** по виђењу – претпоставка **б)** на одређени дан **в)** на одређено време по виђењу **г)** на одређено време по издавању
 - * забрањеност – оброчне, сајамске и узо менице, као и немогућег и оквирног доспевања

Претпостављени битни састојци – **а)** време доспелости – по виђењу **б)** место издавања – адреса трасанта **г)** место плаћања – адреса трасата

Факултативни састојци

Појам

Врсте – факулт. лица и факулт. клаузуле

Факултативне клаузуле

- о броју меничних примерака
- соло
- касаторна
- ректа
- презентациона: **а)** појам, **б)** врсте – позитивна и негативна (привремена и трајна), **в)** уносилац – трасант или индосант (ако т-нт није забранио презент.), **г)** последица кршења позитивне клаузуле - прејудуцирање
- “без обавезе”
- “без протеста”
- о позивној интервенцији (адреса по потреби)
- о домицилу (и платишту)
- монетарна
- ефективности
- валутна (“вредност примљена у”)
- о камати (претпоставка 6%)
- о покрићу (“ставите у рачун М. Шестића”)
- о извештају: “са извештајем”, “без” извештаја”

Застарелост менице - **1)** имаоца према акцептанту - 3 год. од доспелости **2)** имаоца према т-нту – 1 год. од протеста **3)** испуниоца према претходницима - 6 месеци од искупа

Тужбе – предлог за извршење, менична парница

ЧЕК

Појам

Сходна примена правила о меници

Разлике: **1)** м. средство кредит., ч. средс. плаћ. **2)** време покрића **3)** врста покрића **4)** својство трасата **5)** чек и на доносиоца **6)** доспелост чека само по “виђењу” **7)** забрана акцепта чека **8)** забрана бланко ч.

Састојци: **1)** не мора име ремитента **2)** нема времена доспелости **3)** забрањене клаузуле (акцепт, домицил, камата, доспелост, без обавезе)